

'सिंह सेनापति' या छग अध्याय

बुद्ध्या अनुयायी

अनुवाक

एल्लसुन्दर शाक्य

प्रकाशक

Downloaded from <http://dhamma.digital>

मैत्रेय युवा संघ, छवि

‘सिंह सेनापति’ या छगू अध्याय

बुद्धया अनुयायी

- लेखक -

महापण्डित राहुल साँकृत्यायन

- अनुवादक -

रत्नसुन्दर शाक्य

- प्रकाशक -

मैत्रेय युवा संघ

लखण

प्रकाशकः

मैत्रेय युवा संघ,
मिनिबस पार्क, ख्वप

प्रकाशन सौजन्यः

पञ्चमाया शाक्य-सपरिवार
खमा बहाः, ख्वप

न्हापांगु संस्करण : ५०० प्रति

बुद्धसम्बत् - २५४७

नेपालसम्बत् - १९२४

विक्रमसम्बत् - २०६०

इश्वीसम्बत्- २००४

Dhamma.Digital

कम्प्युटर सेटिङ्ग :

साइवरटेक कम्प्युटर्स

फोन नं.- ६६९३४५५

मुद्रण :

मित्रता छापाखाना, गोल्मढी, भक्तपुर-७

फोन नं. ६६९३३९९, ६६९२५०५

ज्ञानेन्द्रमान शाक्य

(वि. सं. २०२२-०५९)

ज्ञानेन्द्रमान शाक्यया संक्षिप्त परिचय

बुद्धिं	- चैत्र, २०२२ बि. सं.
थाय्	- खमा: बहा, ख्वप
शिक्षा	- १० कक्षा (श्री पद्म मा. वि.)
मां	- पञ्चमाया शाक्य
अबु	- ज्ञानमान शाक्य (बि. सं. १९८४-२०६०)
दाजु	- पुण्यमान शाक्य
तता:जु	- यमुना शाक्य
जहान	- अनीता शाक्य (इहिपा - १३ माघ, २०४८)
म्हयाय्	- अञ्जली शाक्य
म्हयाय्चापिं	- संगीता, सविना, जुनु व रिनु
ततापिं	- ज्ञानलक्ष्मी शाक्य व पुण्यलक्ष्मी शाक्य
जिचादाजुपिं	- हीरावज्ज शाक्य व बेखारत्न शाक्य
भिंचापिं	- संजीव, सिद्धार्थ, नहलि, प्रीति, पूर्णिमा
संलग्नता	- मैत्रेय युवा संघ, उपाध्यक्ष - बौद्ध समंकृत बिहार, आजीवन सदस्य - भक्तपुर बौद्ध सम्पदा संघ, आजीवन सदस्य
भ्रमण	- मैत्रेय युवा संघ पाखें १२ चैत्र, २०५६ कुन्हु येँ, यलय बहा:बही, विहारया शैक्षिक भ्रमणय् व चैत्र १७-१८, २०५७ कुन्हु नागीगुम्बा व बागद्वार या शैक्षिक भ्रमणय् सम्मिलित । - भक्तपुर बौद्ध सम्पदा संघ व धर्मोदय सभा-भक्तपुर शाखाया पाखें लुम्बिनी विश्वशान्ति स्तूप समुद्घाटन समारोह (३ नवम्बर, २००१) स उपस्थित जुइया नितिं न्यायकगु यात्रास सम्मिलित ।
मदुगु दिं	- ६ फागुण २०५९ बि. सं.

ज्ञानेन्द्रमान शाक्यया लुमन्ति

नापं

प्रकाशकीय

ज्ञानेन्द्रमान शाक्य 'मैत्रेय युवा संघ' या छम्ह सक्रिय कार्यकर्ता व उपाध्यक्ष पदय् च्वना: तकं गुहालि यानाच्च्वंम्ह ख: ।

वि.सं. २०५६ सालनिसें मैत्रेय युवा संघया कार्यसमितिइ च्वना: थी थी ज्याइव:स क्रियाशील जुया: तन-मन-धनं गुहालि यानाच्च्वंम्ह ख: ।

मचाबलेनिसें दु:खय् दुबिनाच्च्वंम्ह ज्ञानेन्द्रमान शाक्य बुद्ध-धर्मसम्बन्धी ज्ञान विशेष याना थ: मां व ततापिनापं बौद्ध समंकृत विहारय् वना: दिवंगत भिक्षु विवेकानन्द महास्थविरया पाखें सयेके-सीके यानावयाच्च्वंम्ह ख: ।

बौद्ध समंकृत विहारय्-बौद्ध परियत्ति शिक्षा व्वना: भिक्षु विवेकानन्द महास्थविरं च्वया: एवं हुइका बिज्या:गु प्याखें "बिस्सन्तरया छगू भलक" स चेतपुत्रया भूमिकाय् म्हिता: बौद्ध संस्कारय् दुतिनेधुकूम्ह ज्ञानेन्द्रमान शाक्य ख: । उकिं (वि.सं. २०३३-३४) छुं दँया लिपानिसें थ:गु छँया आर्थिक अवस्था कमजोर जगु कारण अबुम्हसिया तिलहरि कौगु ज्याय् गुहालि यायां लिपा थ:म्ह हे पूरा रूपं मेमेगु लुँया ज्याया नं भाला कुबिया: परिवारया स्थितियात ता:लाका वयाच्च्वंम्ह ख: ।

ज्ञानेन्द्रमान शाक्य मैत्रेय युवा संघया दुज:जुसानिसें थुगु संघय् जक मखु ख्वपया मेमेगु बौद्ध संघ - संस्थायी थी थी क्रियाकलापय् नं उपस्थित जुया: तिब: बिया वयाच्च्वंम्ह ख: । विशेषत: मैत्रेय युवा संघय्

थी थी कार्यक्रमय् थःगु नुगः खँ प्वंकेगु इवल्य् - शाक्य, वज्राचार्य, मानन्धर, चित्रकार, रंजितकार आदि सकलें बौद्ध जाति खःसां इमिके बौद्ध पहः मवये धुकूगु नापं बुद्धया उपदेश बारे अनभिज्ञ जूगु कारण थी थी बौद्ध संघ-संस्थाया विशेषतः युवा पासापिसं थुकी ध्यान बीमाः धयाच्चनिगु नापं समाजय् खने दया च्वंगु उताउलोपन वा तडक-भडकगु सामाजिक विकृति जुया वयाच्चंगु नानातरहया रीतिथितियात नं कम यानायंकेमाःगु खँय् विशेष जोड बीगु याः ।

ज्ञानेन्द्रमान शाक्य- मचाबलेनिसें थःगु हे बहा (खमा बहाः) लय् भिक्षु विवेकानन्द महास्थविरया पाखें “बौद्ध संघ, ख्वप” या क्रियाकलाप कथं जुयावयाच्चंगु बुद्ध-पूजा, धर्मदेशना आदिया प्रभाव अनुरूप थःगु पह (अय्लाः, चुरोस आदि त्वना मजुइगुया नापं भेल्ला मजुइगु) जुइका च्वंम्हः खः ।

बु.सं. २५४६ औं बैशाख-पूर्णिमाया लसताय् मैत्रेय युवा संघ अक्षेश्वर महाविहार, पुल्चोकया गुहालि कयाः E.N.T. या स्वास्थ्यशिविर ज्ञानेन्द्रमान शाक्यया संयोजकत्वय् सम्पन्न जूगु खः थुकियात विशेष आर्थिक सहयोग नं वसपोलया हे सक्रियताय् अप्पो प्राप्त जूगु खः ।

थुकथं थी थी कथं संघयात न्हयज्याकेगुली मदिकक तिबः बियाच्चंम्ह ज्ञानेन्द्रमान शाक्य वि.सं. २०५९ सालया फागुन ५ गते न्हिनेसिया ११.३० ताः इलय् थः अबु ज्ञानमान शाक्ययात मोटरसाइकलं थक्कर नकूगु खबर सिइसाथं छभाः इतिमिति कंगु घटना छगू स्वाभाविक हे जुल । उबलय् तुरुन्त पासापिनिगु गुहालिं वीर अस्पतालया इमर्जेन्सीइ थयंकूगु जुल । उकुन्हु व कन्हेकुन्हु (६ फागुन २०५९) न्हिछि इमर्जेन्सी वार्डय् तयाः सन्ध्याइलय् छगू ‘केबिन’ य् तयेगु बन्दोबस्त यानाः छम्ह नर्सयात अबुम्हसिगु वासःयागु भ्वं क्यंवंम्ह आकाभाकां लिकथं क्वःवः वन उघिमय् कुने इमर्जेन्सी वार्डय् हयाः डाक्टरतरय्त क्यने मलावं निकः

ति हिक्क-हिक्क याना ज्ञानेन्द्रमान शाक्यं थःगु अन्तिम सास तोतूगु जुल ।

वकुन्हु जि संघनायक भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविरया शवयात्राय्
सामेल जुयाः आनन्दकुटी विहारतक्क थ्यंकाः अनं ल्याहाँ वयाः वीर
अस्पतालय् ज्ञानेन्द्रमान शाक्यया अबुयात चान्हेयात पासा चवनेत वनागु
खः । उकुन्हु ज्ञानेन्द्रमान शाक्यं थःहे चवने बरु 'कन्हय् वा तीर्थराज
दाइ' धायेका वयाम्ह जि ख्वपय् छै थ्यंका बेलि जक याये सिःधल
ज्ञानेन्द्रमान शाक्य 'मंत' धकाः फोन वल । पत्याः जुडगुला खँ हे मद्,
तर पत्याःजुड मालावन ।

वसपोलया पुण्यस्मृतिइ व अस्पतालं लित हया छुं महिना लिपा
२३ जेष्ठ २०६०, सिथिनखः कुन्हु ७५ दँया उमेरय् मद्दुम्ह वसपोलया
अबु ज्ञानमान शाक्य या लुमन्तिइ नं थुगु सफू प्रकाशित यानागु जुल ।

संघया नामं थुगु सफू प्रकाशित यायेत गुहालि यानाबिज्याःपिं
दिवंगतपिं ज्ञानमान शाक्य व ज्ञानेन्द्रमान शाक्यया सकल परिवारपिनि
प्रति संघया सकल पदाधिकारीपिं कृतज्ञ जुयाच्चवना । संघयात गुहालि
कथं वसपोलपिसं वि.सं.२०६० सालया, श्रावण १७ गते कुन्हु संघया छगु
आन्तरिक ज्याइवः (बौद्ध निबन्ध प्रतियोगिता) स सकल परिवारपिं
उपस्थित जुया ज्ञानेन्द्रमान शाक्यया दाजु पुण्यमान शाक्यं २५०००१-
तका दाँ लः ल्हानाबिज्यागु खः। वहे रकम पाखें थ्व कृति छगू नं
प्रकाशित यानागु जुल ।

थ्व कृति प्रकाशन यायेत लगय् जुया बिज्यापिं राजुमान वज्राचार्य
व रत्नसुन्दर शाक्य (अनुवादक) यात धन्यवाद बियाच्चवना ।

तिर्थराज बज्राचार्य

अध्यक्ष

मैत्रेय युवा संघ

थःगु खँ

‘सिंह सेनापति’ महापण्डित राहुल साँकृत्यायनया छगू बेजोड ऐतिहासिक कृति (उपन्यास) खः । थव वसपोलया छगू जेलकृति नं खः । हिन्दी भाषाय् तःकोमछिं संस्करण जुइधुंगु थव कृति भारतया बंगाली, मराठी, तेलगू, उर्दु व गुजराती नापं बर्सी भाषाय् नं अनुवाद जुइधुंगु उपन्यास खः ।

राहुल साँकृत्यायन - न्हापां छम्ह हिन्दु साधु, अनंली आर्यसमाजी अले बौद्ध भिक्षु जुया बिज्याम्ह खः । भिक्षु जीवन (सन् १९३०-३७) लिपा सन् १९३८ निसँ साम्यवादी जुया राजनीतिइ लगय् जगू कारणं भारतीय सुरक्षा कानूनकथं अनयात ज्वनाः मार्च, १९४० निसँ जुलाई, १९४२ तक (२९ महिना) विशेषयानाः हजारीबाग जेलय् कुनाबिल ।

थवहे जेलजीवनकालया दुने संस्कृत साहित्यया महापण्डित, श्रीलंकाया विद्यालंकार परिवेणपाखें त्रिपिटकाचार्य, महायानी संस्कृत बौद्ध साहित्य- उद्धार हेतु प्यको तक तिब्बत यात्रा सम्पन्न यायेगुया नापं मार्क्सवादया प्रमुख प्रचारक जुइधुकूम्ह वसपोलं थःगु जेलया समय उपयोग कथं विश्वकी रुपरेखा, मानवसमाज, दर्शन दिग्दर्शन, वैज्ञानिक भौतिकवादया नापं बोल्गा से गंगा (कहानी संग्रह) व थुगु ‘सिंह सेनापति’ नां या ऐतिहासिक कृति (उपन्यास) च्वयगु ज्या पूर्वकगु खः ।

नीस्वंगू अध्याय दुगु थुगु उपन्यास भिंङुन्हु (७-२६ मई १९४२) या दुने च्वये सिधयेकगु खः । थुगु उपन्यास च्वयेमाःगु कारणया बारे वसपोलं थुगु उपन्यासया भूमिकाय् न्हय्थंगु दु -

“मैं मानव-समाज की उषासे लेकर आजतक के विकासको बीस कहानियो (बोल्गा से गंगा) में लिखना चाहता था । उन कहानियों मे एक इस समय (बुद्धकाल) की भी थी । जब लिखनेका समय आया,

तो मालूम हुआ कि सारी बातोंको कहानीमें नहीं लाया जा सकता, इसीलिये 'सिंह सेनापति' उपन्यास के रूप में आप के सामने उपस्थित हो रहा है।

'सिंह सेनापति' के समकालीन समाजको चित्रित करने में मैंने ऐतिहासिक कर्तव्य और औचित्यका पूरा ध्यान रखा है। साहित्य पालि, संस्कृत तिब्बती में अधिकता से और जैन साहित्य में भी कुछ उस काल के गणों (प्रजातन्त्रों) की सामग्री मिलती है। मैंने उसे इस्तेमाल करने कि कोशिस की है। खान-पान, हास-विलासमें यहाँ कितनी ही बातें आज बहुत भिन्न मिलेंगी किन्तु वह भिन्नता पुरानी साहित्यमें लिखी मौजूद है।"

बुद्धकालीन वैशालीया छम्ह प्रधान सेनापति सिंहया आत्म जीवनीया रूपय् च्वयातःगु थुगु उपन्यासया प्रथम संस्करण सन् १९५१ स जूगु ख।

राहुल साँकृत्यायनया थुगु कृति प्रकाशित जुइसाथं हे उगु उपन्यासया थुगु अध्याय "बुद्धका अनुयायी" यात महाबोधि सभा, सारनाथं प्रकाशित यानाच्वंगु "धर्मदूत" मासिक पत्रिकाया वर्ष -१६, अंक ८-९ (नवम्बर -दिसम्बर १९५१) स निगू अंक यानाः प्रकाशित याःगु खः।

ऐतिहासिक प्रामाणिकता दुगु थुगु उपन्यास राहुल साँकृत्यायनया सफू संकलन यानागु भूवलय वि. स. २०३७ सालं भोटाहिटिड निरञ्जनगोविन्द वैद्यया "प्रगतिशील पुस्तक भण्डार"य् दकलेन्हापां खनागु (न्याना ह्यागु) जुल।

थुगु सफू थःत अति बांलाः ताःगूलिं पासापिं प्यम्ह-न्याम्हसित उपहार नं बियागु जुल। अले थुगु सफूया थुगु अध्याययात थःम्हं सःथें-फुःथें थःगु मां-भासय् उल्था यानाः उबलय् भिक्षु जुयाच्वंम्ह शुसोभनयात क्यने यंका। अबलय् वसपोल पद्म सुगन्धविहार, मजिम्पातय् बिज्याना च्वंगु खः - थव २०३९ सालया खँ खः। वसपोलया व्यस्ततां उगु कापि

उखें-थुखे ला वन । लिपा हानं उल्था यानाः प्रा. सुवर्ण शाक्ययात् छको
क्यना थके अर्थेत्तु तैतया - बरोबर थम्हं तुं स्वयेगु यानाच्चवना ।

थुगु उपन्यासया थुगु अध्यायया छुं अंशयात् “बुद्धनापं खंल्हाबल्हा”
या रूप्य “धर्मकीर्ति ” वर्ष -५, अंक-१, (वैशाख, २०४४) स नं
प्रकाशित यानाहःगु खना ।

थौ थुगु अध्याययात् पूर्ण रूप्य प्रकाशित याना पाठकपिनिगु
ल्हाःतिइ थ्यंकेगु श्रेय ‘मैत्रेय युवा संघ’ यात् जुल । थुकिया हेतु ला स्पष्ट
हे दु -

ख्वपया छम्ह ल्यायम्ह-नुगः मछिंक मदयावंम्ह ज्ञानेन्द्रमान शाक्य
गुम्ह मैत्री युवा संघया उपाध्यक्ष नं खः । अले बौद्ध समंकृत विहार व
भक्तपुर बौद्ध सम्पदा संघया आजीवन सदस्य नं खः ।

दच्छिन्ह्यः ६ फागुण २०५९ कुन्हु- वीर अस्पताल्य अबुम्ह
ज्ञानमान शाक्य (५ फागुण २०५९ कुन्हु मोटरसाइकलं थक्कर नक्गुलिं
अस्पताल्य भर्ना याये मालावंम्ह) यात् पियाच्चवंम्ह आकाभाकां अस्पताल्य
हे नर्सतय् न्ह्यःने हे सुनानं छुं हे याये मलाक मदयावन ।

वसपोलया नापं वसपोलया अबु ज्ञानमान शाक्य गुम्ह २३ जेष्ठ
२०६० कुन्हु मदयावंम्ह खः लुमन्तिइ, वसपोलपिनि पुण्यस्मृतिइ,
वसपोलपिनि सद्गतिया कामनार्थ थुगु पुस्तिका मैत्री युवा संघं प्रकाशित
यागु जुल । उकिं संघप्रति जि आभारी जुयाच्चवना ।

१ माघ २०६०
ध्यःचाकु-सन्हु

-रत्नसुन्दर शाक्य

बुद्ध्या अन्यायी

आः जि सेनापति खः उकिं सेनाया प्रबन्धसम्बन्धी ज्याय्
गाक्कं समय बीमालाच्चंगु दु अथेनं आः वया न उलि व्यस्त हे दु, न
उलि चिन्ता । बरसात शुरु जुडुमात्रं अवकाश भचा अप्पो हे दइगु खः ।
कपिल, शन्तनु, अमरु आदि जिमि तलबारया पासापिं तथा भामा,
क्षेमा आदिपिं नापं न्हियं नापलाना खँखि ल्हायेगु नं समय चूला वः ।
भामां घात्थें आः जिगु जैनव्रतय् मधुर प्रहार शुरु यानाहल । शरीरयात
कष्ट बिया पाप मदयेकेगु व अहिंसाया प्रतिपादनय् छु गुलि धाय्माःगु
खः व छन्हुं हे क्वचायेकल । आः केवल पाकः जुयाः वया आक्षेपजक
न्यनाच्चवनेगु जुयाच्चन । आक्षेप स्वयाः नं अति असह्य जुडुगु जब कि
छँ हे जिगु न्हयःनेहे तरह-तरहया लाया परिकार दयेकाः नयनीयानाः
नृत्यय् व्यस्त जुडुगु, अले जि अप्पोयाना जाति बहिष्कृतम्हथें चुप-चाप
अलग च्वनाः टुलुटुलु स्वयाच्चवने मालीगु खः ।

छन्हु जिपिं गणया छं ज्याय् संस्थागारय् मुनाच्चवनागु खः। ज्या
क्वचायेधुंका सदाथें पिनेया खँ पिहाँवल । छम्हसिनं धाल- थौकन्ह्य
वैशालीया तःधंगु सौभाग्य खःकि छम्ह मखु निम्ह-निम्ह धर्माचार्य,
गणाचार्य तीर्थङ्कर थःपिनि परिषदपिं नापं वर्षावास च्वनाच्चंगु दु ।
श्रमण गौतम महावनया कूटागारशालाय थः न्यासः शिष्यपिं नापं
बिज्यानाच्चंगु दु, अले निगन्थ ज्ञातिपुत्र बहुपुत्रक चैत्ययाथाय् ।

मेम्हसिनं धाल - वैशालीवासीपिन्त श्व लाभ खः, श्व सुलाभ खः । इमित थुजाःपिं महान् धर्माचार्यपिनि उपदेश न्यनेगु मौका प्राप्त जुयाच्चवन ।

स्वम्हम्हसिनं धाल - किजापिं ! श्रमणगौतमया प्रतिभा ऋद्धिमत्ताया वारे धायगु हे छु ! थौकन्हे सारा जम्बुद्वीपय् वसपोलया ख्याति न्यनाच्चवंगु दु । वसपोलया शिष्यपिं गनयापिं जक मदु ?

श्वहे खँय् गणपतिं धाल - 'धर्माचार्यपिं व इमिगु धर्मय्ला जितः उति दिलचस्पी मदु, अथे नं व दिं जितः बाँलाक लुमसे वः गुकुन्हु गौतमया चमां (प्रजापति गौतमी) व वया जहान (यशोधरा वा भद्रा) न्यासी वयाः वैशाली थ्यंकः वःगु खः । गौतम-पत्नी यशोधरा अबलय् पूरा हे ल्यासेतिनि, उबलय्या वयागु सुन्दरताया बारे धायेगु हे छु ! व छग्गु जनपद (देश) या जक मखु अनेक जनपदया सुन्दरी जुइ फुम्ह खः । कपिलवस्तुनिसं थन थ्यंक न्यासि वःगुया कारणं वया ख्वाः पानावंगु खः । वया म्हतुसि ततज्याःगु खः । वया तुतिइ नं घाःया घाः जुइधुंकूगु खः । गुपिसं न्यनाजक तःगु खःकि गौतमं शाक्यगणया थः बौ शुद्धोदनया समृद्ध कुलयात त्यागयाना भिक्षाचर्या स्वीकार याःगु खः उमिसं जब यशोधराया रूप-लावण्य खन अबलय् गौतमया महान् त्यागयात स्पष्ट खंकेफत । जि ला शाक्यगणपति शुद्धोदनया नां व पदमर्यादानापं गाक्कं परिचित जुयाच्चवनाम्ह खः, उकिं गौतमया धर्म न्यनेगु इच्छा जिं गबलें मयानाम्ह जूसां गौतमया व्यक्तित्वयात जिं आपालं सम्मान याना च्वना नापं भी लिच्छवीतय्नितिं ला व छम्ह परम मित्र हे जुल । जब भीथाय् थन महामारी फैलय् जुल वं थन वया भी सक्कसितं हौसला बिल, आः हे नं जब मगधया पाखें भीथाय् आक्रमण यायेत स्वःबलय् अनं भीगु अजेयताया वर्णन यानाः

मगधराजयात सम्भक्त्य् - बुभक्त्य् यात तर श्व युद्धला बिम्बिसारया पाखें मखु किन्तु अजातशत्रुया पाखें जुइत्यंगु खः । यदि वं वयागु खँ मन्यंसा वं थः बौयात बन्दीगृह (जेल) तयाबिल जुइ, श्व खँ बिम्बिसारं बांलाक स्यु ।”

न्हापाम्ह लिच्छवी- “श्रमण गौतमयाके तःधंगु आकर्षण दु । वया विरोधीपिसनं धायेगु या कि गौतमयाके आवर्तनी माया दु , गुकिं वं मेपिनि चित्त सालाकाये फु तर वया आवर्तनी माया छुं जादु-तोना मखु । वया उपदेश याइगु धंग गाक्कं मधुर । मस्तनिसें बुराबुरिपिं तक्कं, गरिबनिसें प्रसेनजित व बिम्बिसार जुजु तक्कया वया व्यवहार समान व स्नेहपूर्ण जुइगु खः अले वया प्रतिभाया बारे धायेगु हे छु ! भीथाय् थन छम्ह नांगाम्ह सच्चक दु , वया बारे न्यने दु कि व शास्त्रार्थ यायां जम्बुद्वीप चाःहिला वये धुंकुम्ह खः । वयात सुनानं बुके मफु । अले वैशालिइ वयाः वं थःगु धाक जमय् यानाच्चन । थन नं छुं भचा पिनेतक वनेगु प्रतिज्ञा यानाः च्वंचवन । वया श्व नं प्रतिज्ञा दु कि भोजनय् मांस व त्वनेगुली सिर्फ अयलाः याना च्वंगु खः । मनूतसें वैत छम्ह महानम्ह सिद्ध मानय् यानाच्चन । वं फाँयफुई यानाः धया नं जुल- “गौतम धयाम्ह छु खः धकाः जिगु न्हयःने ।” तर छन्हु जब श्रमणगौतमनापं टक्कर काये मालावन अबलय् सच्चकया म्हुतुं छगू शब्द तक्क नं पिहाँ मवल ।

गबय्त तक तरह-तरहया खँ ल्हाये धुंकाः सकलें थःथःगु छैय् वन । उकुन्हु जि सदा थें नियमपूर्वक बहनीया इलय् निर्ग्रन्थ ज्ञातिपुत्र महावीरया दर्शन यायेत वना । उकुन्हु जिं न्यना -“ भगवान ! श्रमण गौतम थन वया च्वंगु दु । मनूतसें वयागु प्रशंसा यानाच्चन । तर छःपिनि न्हयःने व छु हे ज्वीफु ? जिं इच्छायाना वैत छको नापलाना वये ।

महावीर- मखु सिंह ! छु वनेगु वयाथाय ? व नास्तिक खः,

आत्मायात नं मानय् मयाइम्ह, परलोकयातनं मानय् मयाइम्ह ।

जिगु उत्साह क्वलानावन अले गौतमयाथाय् वनेगु चासो नं तोता बिया ।

गुलिखे दिलिपा हानं अथेहे संस्थागारय् पिनेया खँ पिहाँवल । अनेक राजापिं व धर्माचार्यपिनि बारे खँ पिहाँवल, गुकी हानं गौतमया हे खँ रिहाँवल ।

न्हापांम्ह लिच्छवी-“श्रमण गौतमयात 'बुद्ध' धाइगु खः, व धार्थे हे बुद्ध खः । वसपोलया बोध अपार खः, मेपिन्त नं बोधिज्ञानया लँपुं हे उपदेश यानाबिज्याइगु खः । वसपोलयात अन्धभक्त व अन्धश्रद्धा मयः ।”

निगुम्ह लिच्छवी- “अले छलपोलपिसंला न्यंगुहे दयेमाःकि केसपुत्रीय कालामपिन्त वसपोलं गुजाःगु बांलाःगु उपदेश यानाबिज्याःगु खः । केसपुत्र-कोशलया छगू तःधंगु गां- जंगलया लिक्कसं । श्रावस्तिइ वनीपिं न्ह्याम्हं व्यापारी उगु गामय् बाय् च्वने मालीगु खः । जि नं अन छकः निन्हु-निचा व्यापारीत नापं च्वनागु दु । गांया फुक्कं कालामत बुद्धया शिष्यपिं खः । कालामतय्गु नं गुगुं इलय् छगू गणराज्य जुया च्वंगु खः । तर व आः कोशलराज्यया अन्तर्गतय् लाःवन । जब चारिका यायां श्रमणगौतम छन्हु केसपुत्र गामय् थ्यन, अन कालामतसें वसपोलयाके न्यन कि थन गुलिखे तीर्थङ्कर धर्माचार्यपिं वइ, फुक्कसिनं छगू मेगूया विरोधय् धर्मया उपदेश याना वनी । जिमिसं उकिं सुयागु खँयात सत्य भाःपीगू ?”

स्यूला, गौतमं छु लिसः बिल ? वसपोलया लिसः गाक्कं हे बांलाः अले सरल नं जू । लुं भिं-मभिं, लुं स्वयाः जक च्वनां सीके फइमखु, उकीयात थःगु ल्हाःतिइ कयाः कसिइ चुलाः छुयाःतिनि सीकेफइ,

अथेहे कालामपिं ! छिमिसं सुं नं धर्माचार्यया रूप-सौन्दर्य, वयागु वाक्शक्ति वयागु लोकप्रसिद्धियात स्वयाः वयागु उपदेशयात ग्रहण यायेमते बल्कि उकीयात छिमिसं थःगु बुद्धि व अनुभवं थुइकाः जक ग्रहण या । रूप-सौन्दर्य, वाक्शक्ति व लोकप्रसिद्धिस गौतमति जाःम्ह सुं मद्दु, अथे नं वसपोलं गुलि पक्कागु खँ ल्हानाबिज्याःगु ।

निम्हम्ह लिच्छवी- जितः गौतमया मेगु खँ छगु नं लुमंसे वल । सकल धर्माचार्यपिसं थःशिष्यपिंत धाइगु खः कि जिगु उपदेशयात माकलं ज्वनीथें (छुं वस्तु) क्वातुक्क ज्वनाति, तर गौतमया धापू थुकीया ठीक उल्ला खः । वसपोलं छकः उपमा बिया बिज्याःगु दु - सुं मनू वर्षाबलय् अचिरवती (राप्ती) खुसिया लिक्क वनी । खुसि निखें च्वय्थ्यंक वयाच्चंगु दु । अन छुं डुंगा वा तरय्ज्वीगु साधन मद्दु । मनूयात धाःसा पार जुइ माःगु दु । वं विचाःयात । गनं डुंगा थें जाःगु सिं छगः लुइकाःउकी च्वनाः न्ह्याकु-न्ह्याकुं पार तरय् जुइ । व सिंत्या खं व मनूयात गुलि उपकार यात व धयां मब्ब्याः तर वं उगु उपकारयात लुमंकाः व सिंत्या वा डुंगायात बोहलय् पाछायाः न्ह्यागुंगामय् वंसां वयात सक्कसिनं 'महामूर्ख' धाइ । "डुंगा धयागु पार तरय् जुइत खः बोहलय् तरः पाछाया जुइत मखु " थथे हे सकसिनं धाइ । थुगु उपमायात कनाः गौतमं थः श्रावकपिन्त छु धाल स्यूला ? वसपोलं धयाबिज्यात- "डुंगासमान जिगु उपदेश सिर्फ पार तरय् जुइत खः बोहलय् तयाः पाछाया जुइत मखु ।"

उकुन्हु हानं जिगु मनय् इच्छा जुल कि श्रमण गौतमयात नापलाय् तर जब निगन्थ ज्ञातिपुत्र नापं खँ ल्हाना, वं धाल -सिंह ! छु उम्ह अक्रियावादीया (भिं-मभिं ज्या मानय् मयाइम्ह) थाय् वनेगुला ?

मेमेगु नं छु छु खँ कनाः जितः पन । निगन्थ ज्ञातिपुत्रप्रति जिगु थुलि श्रद्धा दुकि वयागु वचन न्यनाः जिं हानं थःगु संकल्प तोताबिया ।

निम्हं धर्माचार्यपिं वैशालिइ वर्षाया स्वंगू महिना ब्रितय् यायेत
 बिज्याना च्वंगु खः अले जिपिनं बरोबर संस्थागारय् जम्मा जुयातुं च्वने
 मालीगु । संस्थागारय् च्वनाः खँ ल्हाइपिं साधारण लँजुवाःत मखु,
 छ्मह थें छ्मह सम्भ्रान्त (प्रतिष्ठित) लिच्छवीत खः । छ्न्हु हानं खँ ल्हाल्हां
 श्रमण गौतमयाहे खँ पिहाँवल ।

सुप्रियं धाल- किजापिं ! श्रमण गौतम भी गणक्षत्रीपिनि नितिं
 तःधंगु गौरवया खँ खः । थौं तक्कं ब्राम्हणतयसं भी क्षेत्रीय गणयात
 फैत मधाःसां फैतथें त्वाइपिं धकाः धयाच्वंगु दु । उपिं ब्राम्हणतसें बुद्धि-
 विद्याहीनपिं धकाः भीत तिरस्कार यानाच्वंगु दु , तर थौं अंग-मगधया
 कुटदन्त, स्वर्णदण्डथें जाःपिं महाप्रसिद्ध, स्वंगू वेदया ज्ञाता ब्राम्हण श्रमण
 गौतमया शिष्यजुल । वज्जी-विदेहया अद्वितीय विद्वान् नापं वृद्ध ब्राम्हण
 दीर्घायुनं गौतमया शिष्य खः । कोशलया चूकि व पौष्करसाति थें
 जाःपिं न्यासः न्यासः शिष्यपिन्त वेद ब्वंकीम्ह राजगुरु महाशाल ब्राम्हणं
 श्रमण गौतमयात थः गुरु नापं छ्मह महान् ऋषि माने याः । ब्राम्हणतसें
 थःम्ह अष्टक वामदेव आदियात तोताः सुं गणसन्तानयात ऋषि मानय्
 याइ- थ्व कल्पनातकं याये मफइगु खँ खः । थुलिजक मखु , श्रमण
 गौतमया शिष्यपिं सारिपुत्र, मौदगल्यायन, महाकाश्यप, महाकात्यायनथें
 जाःपिं अद्भुत प्रतिभाशालीपिं ब्राम्हणकुलं प्रव्रजित जूपिं खः । उपिं
 थःगु विद्या व प्रतिभां थुलि च्वय् लाःपिं खः कि इमिसं चाहे जूसा थःगु
 हे अलग-अलग मत न्हयाके फुपिं खः अले निगन्थ ज्ञातिपुत्र, सञ्जय
 बेलठपुत्र वा मक्खली गोशालपिं स्वया नं तःधंपिं तीर्थङ्कर जुइफुपिं खः
 तर इमिसं श्रमण गौतमयात थःम्ह शास्ता मानय् यात । कुरुपाञ्चाल
 गुकीयात ब्राम्हणतसें थःगु वेद व ज्ञानया खानि मानय् यानातःगु खः थौं
 अननं गौतमया उपदेश बडो गौरवपूर्वकं न्यनेगु यानावयाच्वंगु दु ।

तक्षशिलाया पुलाम्ह गणपति (जुजु) काप्पिन गुकथं गौतमया उपदेश
मेपिनिपाखें न्यनाः ख्वीगू योजन न्यासि वयाः शाक्यपुत्र-श्रमणसंघय्
सामेल जूवल - श्वला छिकपिं अप्पोसिनं स्यूगु हे खें खः ।

महानाम- अले ल्हाःतिइ च्वंगु लड्डुया स्वाद म्हुतुं धयाच्चने
माःगु जरुरत मदु वला म्हुतुइ तयेवं हे सीकेफड्डुगु खः । थौकन्हय् न्हिन्हिं
बहनी दोलंदो नर-नारीपिं महावनया कूटागारय् वनाः श्रमण गौतमया
उपदेश न्यं वनीगु खः, सकलसिनं वसपोलया प्रशंसा यानाच्चनी ।

उकुन्हु हानं जिगु मन श्रमण गौतमयाथाय् वनेत अति आतुर
जुल । सदां थें जब थौं निगन्थ ज्ञातिपुत्रया दर्शन याः वना, जिं न्यना-
“श्रमण गौतम सु खः, भन्ते ! व जिं मस्यू । जिं सिर्फ वयागु नां
न्यनाच्चना तर लिच्छवीपिसं वयागु खूव प्रशंसा यानाच्चन । जितः
विश्वास दु, वयाके छःपिके थें तप-तेजला दइमखु । जि इच्छा यानाथें
वनाः श्रमण गौतम नापलानाः खें ल्हानावये ।”

महावीर- सिंह ! छु छ उम्ह तप-तेज हीनम्ह मनूयाथाय् वनेगुला ?
वला भव्यगु आसनय् छनीम्ह, काशीया नायूगु काषायवस्त्र पुनीम्ह,
तरह-तरहगु साः साःगु लायागु परिकार स्वीकार याइम्ह खः । वयाके
तपस्याया छुं गन्धतकं दइ ला ?

जि - उकिंला धयागु भन्ते ! जिं वयात थःगु मिखां स्वयावये,
अले वयागु मोहय् लानाच्चपिं लिच्छवितय्त इमिगु गल्ली श्वीकाबी ।

महावीर- मेगु छुं मखु सिंह ! बस आवर्तनी माया दु वयाके
गुकिं वं मेपिनिगु चित्त सालाकायेफु । न्हयःने हे वनेमते सिंह ! व
मायाबियाथाय् ।

निगन्थ ज्ञातिपुत्रं मेगु नं अनेक खें कनाः सम्भय् बुभय् यानाः
जितः पनेत स्वःगु खः तर वयागु खें जितः उल्ला असर परय् जुल ।

अनं दनावयेधुंकाः जिं थःगु मनय् लुइका- जिं थःगु विद्याबुद्धि
निग्रन्थ ज्ञातिपुत्रया ल्हाःतिइ मिया तयागुला मखु । वयागु छुं अधिकार
मदु कि जिं सुयागुं परीक्षा याः वये-वनेगुली पनेगु । जि स्वयं वनाः सीके
कि श्रमण गौतम गुजाःम्ह मन् खः, वयाके छु गुण दु गुकिं प्रमुख
लिच्छवीपिं वयाः थुलि प्रशंसा यानाच्चन ।

बहनीया ताक्य् आपालं लिच्छवी-लिच्छवीनीपिं-गुकी जिमि
मां, चमां (काकी), भामा अले रोहिणी नं दु- कूटागारपाखे वनाच्चंगु
खः, जि नं इपिं नापं वना । भामां जितः खन अले व बिस्तारं जिगु
लिक्क वयाः ल्हा ज्वनाः धाल- थौं छाय्ले भाजु ! उम्ह नांगाम्ह श्रमणयात
तोताः थुखेपाखे वयाच्चना । श्व कुबेलाय् गथे स्वाँ हवःगु ?

जि- भामा ! छ श्रद्धां श्रमणगौतमया धर्मउपदेश न्यं वनीम्ह
खः, अथेनं थुजाःगु ताःलं ख्याठट्टा यानाः खँ ल्हायबलय् छंत संकोच
मजूला ?

भामा - श्रमणगौतमं शरीर व मनयात स्वस्थ यानातयेगु खँ
ल्हाना बिज्याइ । वसपोलं शरीरयात कष्ट यायेगु वा गंकेगु खँ ल्हाना
बिमज्याः ।

जि- अँ, अय्सा छिपिं फुक्कं गौतमया धात्येपिं शिष्यापिं जुलका
मखुला ?

भामा- गौतमयाथाय् थन धात्येपिं (पक्की-कच्ची), धात्ये मखुपिं
धायेगु सवाल मदु । गौतमं चाहे जू-सक्कसिनं थःथःगु वर्तमान स्थितियात
न्हयज्याका यंके फयेकेमाः । गुम्ह न्हयज्याइ व खनाः लयताये फयेकेमाः ।

जि- अले सारा लिच्छवीनीतय्त गौतमया सेनाय् फहीकेगु
इच्छाला मखु ?

भामा- सारा सेनायात बदलय् यायेगु सवाल थन मखु, भाजु !

थनला प्रत्येकसिनं थःथःम्हं हे बिचाः यानाः जक निर्णय यायेगु खः ।

जि - मां व कार्की गबलेनिसें उपदेश न्यंवःगु खः ?

भामा- इपिला मस्यू-गुलिखे दँ न्हयःनिसें, शायद छ तक्षशिला वबलेनिसें जुइ । इमिसं धयाःला जि नं थन वये सःगु खः ।

जि - अले रोहिणी ?

भामा - छला न्हिथं उम्ह नांगाम्ह श्रमणयाथाय् उपदेश न्यंवनीम्ह जुल । बिचरा व याकःचा छेंयसं लाना च्वनीगु जुल । थुखे जिनं थन वये धुंगु खः । जिं रोहिणीयात धया - नु छंत नं श्रमण गौतमया दर्शन याकाहये ।

जि- अहो ! जिगु जानकारीबिनाहे जिगु छँ श्रमण गौतमया अधिकार जूवन, मखुला ?

भामा- थथे हे धायेमाली, भाजु ! छन्हुला रोहिणीं श्रमणगौतमया उपदेश न्यने धुंकाः थुलि तक्कनं धाल कि भगवान ! थ्व गुम्ह जिगु गर्भय् दुम्ह मचा खः वया पाखें नं जि बुद्ध, धर्म व संघया शरणय् वयागु जुल ।

जि - बुद्ध-धर्म-संघया शरण ?

भामा- गुम्ह श्रमणगौतमया धर्मया स्वीकार याइ वं थ्वहे 'त्रिरत्न' स्वंगू रत्न-बुद्ध-धर्म-संघया शरणय् वनीगु खः अर्थात् थुकीयात हे थःम्ह पथप्रदर्शक स्वीकार याइ ।

जि- शरणया अर्थला थुल तर थ्व 'त्रिरत्न' धैगु छु ?

भामा- बुद्ध-धर्म-संघयात हे 'त्रिरत्न' धाइगु खः छायाःधाःसा थ्वहे संसारय् रत्नसमान (तःधंगु) सर्वश्रेष्ठ बस्तु खः ।

जि - बुद्ध छु ले ?

भामा - जि भगवान् गौतमया धर्मया पंडित मखु कि जिं

थुकीया बारे बांलाक खँ कनेत । मेगु थ्व ज्या व ई नं मखु कि जिं सविस्तर थम्हं स्युगु खँ कँ कँ वनेगु । संक्षिप्तं 'बुद्ध' वयात धाइ गुम्हसिनं बोधि-ज्ञान-सत्यया साक्षात्कार याये धुंकी अर्थात् जीवनयात न्हयज्याकु- न्हयज्याकु थःगु ज्ञान, थःके दुगु दयाभाव, थःगु सहिष्णुतायात पराकाष्ठातक थ्यंके धुंकूम्ह जुइ । मनूत सिर्फ थःगु हे प्रयत्नं-सुं इन्द्र, ब्रम्हा वा मार आदि देवीदेवताया कृपा वा गुहालिं मखु थःथम्हं थःगु जीवनयात च्वन्हयाकु- न्हयाकु 'बुद्ध' जूवनीगु खः । थौकन्ह्यु शाक्यपुत्र गौतमनं थथेहे छम्ह बुद्ध खः । थुजाःपिं बुद्ध न्हापानं जुइधुंक्गु खः, लिपानं जुइतिनि । थुजाःपिं बुद्धपिनिगु पथप्रदर्शन मनूया जीवनयात्रायात अतिकं गुहालि जुइ । बुद्ध श्रमण गौतमं थःत सिर्फ मार्गप्रदर्शक जक धयाबिज्याइ सिवायु स्वीतं ज्वना ज्वनाः धर्मया लँयु धका व्वना यंकी मखु ।

जि- अले धर्म ?

भामा- धर्म धका बोध जुइगु लँयात धाइगु खः गुकीयात बुद्धं थःगु चिन्तनं, थःगु प्रयत्नं लुइका बिज्याःगु खः तर धर्मया शरणायु वनेगु खँयात कयाः बुद्धं अन्धश्रद्धाया खँ ल्हाना बिज्याइमखु ।

जि- छंगु मतलव खः बुद्ध-धर्म दुंगार्थे पार तरयु जुइत जक खः ज्वना जुइत मखु ।

भामा- अयसा छं बुद्धया धर्म न्यनाहे तःगु दु, भाजु !

जि - संस्थागारयु छन्हु खँ पिहाँ वःगु खः, उकुन्हु हे छम्हसिनं धाःगु खः तताजुः ! अले थ्व नं जिं न्यनागु खः कि वसपोलं थःगु धर्मया स्वीकार अस्वीकारया खँ प्रत्येक मनूया थःथःगु बुद्धि व अनुभवयु तोता ब्यूगु दु ।

भामा- अयसा छं बुद्धया धर्मया बारे यकोहे न्यनातःगु दु ।

जि - बस, जिं न्यनातयागु खँ क्वचाल धकाः भाःप्यसां ज्यु ।

अँ, संघ छु ले ?

भामा - बुद्ध व धर्मयात पथप्रदर्शक मानय् याना: गुम्ह भाजु-
मयजु, भिक्षु-भिक्षुणी, उपासक-उपासिकापिं थम्हं फुयें चा:थें उगु लँपुया
अनुसरण याना जुइ उपिं हे 'संघ' ख: । व्यक्तियात थ:गु निर्णययात
सत्यया कसिइ चुलेत यदि छगू स्वया: अप्पो बुद्धि व अनुभवया गुहालि
व टेवा दतधा:सा वयात थ:गु ज्याय् अप्पो दृढता व पूर्णता प्राप्त जुइ,
अले वयापाखें न्हयाबलें सही निर्णय जुइगुया संभावना अप्पो दयावइ ।

जि- भामा ! जिंला श्वीकागु ख:.....

भामा-छ मनोरथ थें ख:, अप्पो खँ स: । भचा जोशिलो नं जू ।
श्वहे मखुला धाये त्यनागु भाजु !

जि - तर, जिं गुगु धायेत्यनागु ख: उकीयात जिगु थ:गु शब्दं
हे धायेके ब्यु तता:जु !

भामा - अयसां, जिं छु पण्डित पह पिकयागु दु धका:,
गुकियात छं तारिफ यायेत स्वयाच्चन । श्वला छु खँ धका: । प्यन्हुया
बुद्ध श्राविकां सीकेफुगु खँ ख:, जि ला लत्या दयेधुकल उपदेश
न्यनाजुयागु ।

जि - अले तता:जु ! छं जित थुकथं गबलें मधा:, न थन वयेत
हे गबलें न्हयथं ।

भामा - जिं श्वीकाच्चनागु ख: कि निगन्थया लँय् वनाच्चपिं
मेधावी (तीक्ष्ण बुद्धिदुपिं) मनूतयूत छन्हु अवश्य थुखेपाखे सालेफु, समययात
लनाजक च्वने फयेकेमा: ।

जि- तर जित:ला आ: नं निगन्थं पनाच्चंगु ख: ।

भामा- श्व आश्चर्य ख: भाजु ! जिं न्यना तयागु दु कि निगन्थं
थ:म्ह शिष्य-शिष्यापिन्त मेगु धर्मया उपदेश न्यनेत बन्देज यानातइगु ख: ।

अँ, आः भी कूटागारया लिक्क थ्यत, आःभी खँ ल्हायेगु विकेमाल ।
लुखां द्वाहाँ वनेसाथं अनया शान्त वातावरण (कोलाहल मद्दुगु)
खनाः जिं भामाया न्हाय्पं लिक्क वनाः न्यना - तताःजु ! थन श्रमणगौतम
याकःचा च्वनीगु लाकि छु ?

भामा- मखु, वया नापं न्यासःम्ह भिक्षुपिं व आः तकला सलंसः
गृहस्थ शिष्य-शिष्यापिं थ्यंकः वल ज्वीफु ।

जि- तर छु हे सः तायेमदु ।

भामा- बुद्धयात शान्त वातावरण यः, वया शिष्यपिं नं थःगुपाखें
मेपिन्त तकलीफ बी चाहेमजू ।

आः, जिपिं बुद्धया दिव्य सौम्य मूर्तिया न्हयःने थ्यन , छेपाखे
कूटागारय्-वसपोलया थःगु कुट्टि-अन्धकुट्टि दु, गुकीया न्हयःनेया तःधंगु
चुकय्-थौकन्हय् वर्षा मखु, अयसां वाउँसे च्वंक धर्ममण्डप खनेदया
च्वनीगु । गन्धकुट्टिया लिक्क छगू आसनय् बुद्ध बिज्यानाच्वन । वसपोलया
ल्युने जवपाखे अरुणवर्णया काषायवस्त्र पुनाच्वपिं आपालं भिक्षुपिं
विनीतभावं फेतुनाबिज्याना च्वंगु दुसा खवपाखे अथेहे काषायवस्त्र
पुनाबिज्याःपिं भिक्षुणीपिं दु । न्हयःने पाखे अलग-अलग गृहस्थ मिस्त-
मिजंत फेतुना च्वंगु दु । न्हयाम्हनं न्हयःने वा तापाकनिसें श्रमण गौतमयात
वन्दना यानाः चुपचाप थःत लायकगु थासय् फेतूवनाच्वन । भामा मांनापं
मिस्तय्गु पुचलय् फेतूवन । जितः थव व्यवस्था साप बांलाः ताल । जि
श्रमण गौतमयाके छुं न्यने माःगु दु, उकिं जि वसपोलया लिक्क वना,
अले वसपोलयात वन्दना यानाः छेखेलिक्क फ्यतुनाः न्यना-

भन्ते गौतम ! जिपिं ज्या यको दुपिं ज्या यक्को याये माःपिं खः ।
लिच्छवी सेनापति या ज्या थथे हे जुइगु खः । यक्को दत- छपिनिगु दर्शन
यानाः छुं खँ न्यनेगु इच्छा यानाच्वनागु, तर अनेक विघ्नबाधाया कारणं वये

मफुत ।

बुद्ध - अँ, अयसा छ लिच्छवी सेनापति सिंह का ! शत्रुया घाइतेपिन्त छ गुगु उदारता क्यन व तस्सकं हे. प्रशंसनीयगु ज्या खः । थःगु दया वा उदारताया क्षेत्र बरय् यायेमाः- अले जब उकिं शत्रुयात हे सामेल याये फइ अले जिं उकी मनुष्यत्वय् देवत्व वःगु धयाच्चना ।

जि- तर भन्ते ! श्वला छगू चीधंगु ज्या खः ।

बुद्ध - ज्या चीधंगु मखु, ज्याया महत्व तःधं - चिधंलय् निर्भर जुइमखु वला व्यक्तिया हृदय तःफाः-चिफाःया खँय् निर्भर जुइ । म्वाःल, जिं छगू मेगुनं गुण न्यना- श्वहे युद्धया अवसरय् । जिं स्य्, छ ज्या यको दुम्ह, ज्या यको याये मानिम्ह खः, अँ, गुगु न्यनेमाःगु खः न्यँ ।

जि- भन्ते ! छःपिनि विरोधीपिसं धयाजुइगु कि भ्रमण गौतम नास्तिक खः, आत्मा व परलोकयात मानय् याइम्ह मखु । गुपिसं छःपिनि बारे थथे धयाजुइ छु इमिसं खःगु धाःगु खःला वा छःपिनि उपरय् फटाहा खँ लहाना जूगु खः ?

बुद्ध - खः सेनापति ! इमिसं खःगु धयाजूगु खः । जिगु प्रति मखुगु खँ मल्हाः । जिं अजाःगु छुं आत्मा मानय् मयाना गुगु निगू क्षणान्तं छुगु जुयाच्चनी । छगू पूरा जन्म वा छगू शरीरं मेगु शरीरय् वनी धैगु नित्य धुव आत्माया ला खँ हे छु । छु सेनापति ! छं थःत वहे सम्भय् जुया च्वनाला गबलय् छ ल्हययाः म्हिताजुयाः च्वनाबलय् याम्ह ?

सिंह - श्व ठीक धया बिज्यात भगवान ! जि बराबर वाःचाः कि जिगु ज्ञान, जिगु रुचि, जिगु प्रवृत्ति फेरय्-फेरय् जुयावयाच्चंगु खना । जितः संदेह जुइगु कि जि तक्षशिलां ल्याहाँ वयाबलय् उम्ह मखुत गुम्ह कि तक्षशिला बनाबलय्याम्ह । जिं निगू अवस्थाय् यको पाःगु खनेधुन सिर्फ म्हय्

जक मखु । अले मन्तसें आत्मा-आत्मा हाला जूगु कारणं जक जि नं
 आः तक्क आत्मायात मानय् याना च्वनाम्ह खः । यदि भगवान् ! थुकथं
 पानावनीगु कारणं छुं नं नित्य धुव आत्मा मानय् मयायेगु जूसा थ्व जितः
 बिलकुल हे ठीक ताःगु खँ जुल ।

बुद्ध - थ्वहे आत्मायात मानय् मयाःगु कारणं जितः जिम्ह विरोधीतसें
 'नास्तिक' धाःगु खः । जिं छुं नं वस्तु - जडचेतन देव ब्राम्हण आदियात
 नित्यधुव माने मयाना । गुगु दुगु खः व दयावःगु खः गुगु दयावःगु खः व
 मदयावनीगु फुनावनीगु खः । नित्य-धुवआत्माया खँ सिर्फ भ्रम व लोभया
 कारणं जक दयावःगु खः । जीवनयात जिं इन्कार मयाना सेनापति ! तर
 जीवन खुसि थें खः गुगु हरक्षण न्हूगु जुयाच्चनी । यदि न्हूगु जुइगु गुंजाइश
 मदुसा भीगु फुक्कं सुकर्म, सुविचार, सुवचन निष्फल जुइ, छायाःसा सदां
 वहेतुं जुइगु नित्य-धुव आत्मास थुकीया छुं परवाह दइमखु । जिं जीवनयात
 सदां न्हूगु जुइगु (फेरय् जुइगु) मानय् यानाच्चना उकीयात उकथं मानय्
 मयाना गुकथं ब्राम्हण परिव्राजक नापं मेमेपिं तीर्थकर तसें मानय् याइगु
 खः । उकिं इमिसं जितः 'नास्तिक' धाइगु खः तर सेनापति ! जिं जीवननाप
 इन्कार मयाना, जीवनयात च्वन्हयाका यंकेफइगु संभावनायात इन्कार मयाना,
 उकिं जिगुपाखें धात्थें बिचाः याइपिसं जितः 'आस्तिक' नं धायेफु ।

जि - जिं ला धाये, धात्थें धायेगु खःसा छःपिं हे 'आस्तिक' खः
 छायाःसा जीवनयात नित्य धुव मानेयानाः उकी छुं सुधारया गुंजाइस
 मदयेकाच्चनेगु थुजाःगु जीवनयात मानय् यायेगु मानय् मयायेगु हे बराबर
 खः ।

बुद्ध - आत्माया नामं गुगु धारणा गुकि अल्सी व अनुद्योगी
 (अकर्मण्यता) फैलय्जुइ थ्व सीका जिं धयाच्चना-आत्माया दृष्टि वा
 विचार-मिथ्यादृष्टि खः, गुम्हसिनं नित्य-धुवया धारणा दयेकाच्चनी वं

थःगु जीवनयात छाय् बदलय् याइ वला सिर्फ भाग्यवादी व अकर्मण्यतावादी हे जक जुयाच्चनी ।

जि - जिं थुल भन्ते ! भगवान् यथार्थवादी खः, अयथार्थवादी मखु । वस्तुवादी खः कल्पनावादी मखु । भन्ते ! हानं जिं छःपिनि विरोधी श्रमण-ब्राम्हणपिसं धया जूगु न्यना कि श्रमण गौतम अक्रियावादी खः । थथे धयाजूपिसं छु भगवान्यात खःगु धाःगु वा मखुगु धयाजूगु खः ?

बुद्ध - छगू अर्थय् सेनापति ! इमिसं खःगु हे धयाजूगु खः । गुलिखे श्रमण-ब्राम्हणपिं दु गुमिसं आहार तोताः निराहार च्वनाः शरीरयात गंकेगु अफ्न प्राण तोतेगु तक्कयातनं क्रिया धायेगु यानाच्चन । इमिसं धाइगु खः कि थुजाःगु क्रियां पुलांगु पाप मदयावनी अले मनु निष्पापी जूवनी । जिं सेनापति ! इमिगु थ्व विचाः यात मूर्खता धयाच्चना । जब इमिसं आत्मा व शरीरयात अलग्ग भाःपिया च्वंगु दुःसा शरीरयात गंकाः आत्मा गथे शुद्ध जुइ सेनापति ! यदि थथे खःसा म्ह्य च्वंगु वसः हीवं शरीरनं सफा जुइमाःगु खः । थ्व इमिगु मिथ्याधारणा खः महामूर्खता खः गुपिसं थुकथं टालाना च्वनेवं, नांगां च्वनेवं, शरीरयात कष्टबीवं जीवन शुद्ध भाःपीगु खः । सेनापति ! जिं दँ-दँ तक कठोर सिबय् कठोरगु तपस्या आदि ज्या याना । जिं खंका-उकिं जीवनयात छुं प्रभाव लाःगु मदु । जीवनय् प्रभाव परय् जुई सिर्फ भ्नीगु विचार, भ्नीगु मन-संयम, राग-द्वेष-मोह मदयेकेगु चेष्टां हे जक । थुकथं सेनापति ! जिं अक्रियावादी खः । गुकीयात उपिं श्रमण-ब्राम्हणपिसं क्रिया धयाच्चन जिं उकियात अक्रिया धयाच्चना । नापं सेनापति ! जि क्रियावादी नं खः छायाःसा जिं सुकर्म, सुवचन, सुविचारयात मानय् यानाः थुकिं जीवनयात च्वन्हयाकिगुयात मानय् यानाच्चना ।

जि - बाँला, भन्ते ! भगवान्या अक्रियावाद, च्वन्हयाकिगु (उन्नत याइगु) खः भन्ते ! भगवान्या अक्रियावाद । जिं नं उपिं भ्रमण-ब्राम्हणपिनिगु क्रियावादयात मूढ-धर्म, बाल-धर्म सम्भय् जुया ।

बुद्ध - श्वहेला जिं धयागु सेनापति !

जि - भन्ते ! भगवान्या विरोधीपिसं थथे नं धयाजूकि भ्रमण-गौतम तप-तेज हीनम्ह खः छु इमिगु धापू ठिक जूला ?

बुद्ध - सेनापति ! इमिसं छुकीयात तप-तेज धाइगु खः व ला जिं मस्यू । यदि इमिगु तपया अभिप्राय शरीरयात वास्तु मयायेगु, शरीरयात हे फुक्कं मानय् यानाः उकीयाहे जक सेवा यायेगु ज्याय् लगय् जुइगु खःसा उकीयात जिं मानय् याना । सेनापति ! जिं निगू प्रकारया अतिया लँपु वनेगुयात बांमलाः धया च्वना । मनूतसें न एकान्त रुपं शरीरयात वास्तु यायेगु जक यायेज्यू न शरीरयात गंकाःअकर्मण्य यायेगुलि जक लगय् याये ज्यू । जिं थुपिं निगुलिं अतियात तोताः दथुया लँ वनेत धयाच्वना, थुकिं हे धाइगु खः-भ्रमण गौतम तप-तेज हीनम्ह खः ।

जि- धन्य खः भन्ते ! भगवान्या मध्यममार्ग । कल्याणकारी खः भन्ते ! भगवान्या मध्यममार्ग । भन्ते ! निगन्थ ज्ञातिपुत्रयाकं जिं न्यनागु खः.....

बुद्ध- तोता ब्यु सेनापति ! निगन्थज्ञातिपुत्रं जिगु बारे छंत छु छु धाःगु खः, व न्यनाकनां छंत जितः छुं लाभ जुइमखु । सेनापति ! छं छुं न्यनेमानिसा न्यँ ।

बुद्धया बोधगम्य हृदय-थ्यंक द्वाहाँ वनीगु उपदेशं जि पूरारुपं प्रभावित जुइधुंगु खः तर जब वसपोलं थः विरोधीपिनिगु निन्दाया खँ

न्यनेगु अनिच्छा प्रकट यानाबिज्यात अबलय् जिं श्वीके धुन कि बुद्ध (वसपोल) धात्थें हे अनुपम पुरुष, द्विपदोत्तम जुया बिज्याम्ह खः ।

जिं सन्तुष्ट जुया धया- “भन्ते ! भगवान्या बारे जिं गुलि गथे न्यनातयागु खः व स्वयाः अप्पो श्रेष्ठ छपिन्त खनाच्चना । जि बुद्ध-धर्म-संघया शरणय् वयाच्चना, थौनिनिसें भन्ते ! भगवान् जितः थःम्ह शिष्य (अनुयायी) सम्भय् जुयाबिज्याहूँ । अले कन्हय् संघसहित न्हिनेसिया जिगु भोजन स्वीकार यानाबिज्याहूँ ।

भगवानं मौन च्वनाः जिगु प्रार्थना स्वीकार याना बिज्यात । उगु समयय् भगवान्या अवस्था ख्वीदें पुले धुकूगु खः तर उगु इलय् वसपोलया सुदीप्त चेहरां खंकेफु-प्रभा पिहाँवयाच्चंगु दु । वसपोलया अभिशील मिखां सीके फु- फुक्कं दिशाय् मैत्री व करुणा पिज्वयाच्चंगु दु । जिं भगवान्या चरणय् वन्दना यानाः लुखां पिहाँ वयसाथं खंका - मां, काकी, रोहिणी व भामा नं थ्यंक वय् धुकल । मामं अति तय्तायाः धाल- स्व बावु ! भ्नी भगवान् गुलि अर्थ संगत, बुद्धि संगत, बाँलागु धर्मया उपदेश याना बिज्याइम्ह खः ।

जि - खः मां जरूर ! जिं संस्थागारय् तःको हे भगवान्या प्रशंसा न्यना, जिं जब जब थन वयेगु इच्छा प्रकट याना अबलय् - अबलय् निगन्थ ज्ञातिपुत्रं जितः पनेगु यात । थौं जिं वयागु खँयात इन्कार याना । जिं अप्पो यानाः जाति गौरवया ख्वालं निगन्थ ज्ञातिपुत्रया धर्म स्वीकार यानागु खः ।

भामा - अयसा सेनापति ! भ्नी सकलें हानं छकः बुद्ध धर्मया लँय् छपुचः जुइखन ।

जि - खः भामी ! अले कन्हे भगवान व भिक्षु संघ भ्नीगु छँय् भोजन बिज्याइ । थुकीया नं प्रबन्ध याये मानि ।

मांमं न्हापां धाल - उकीया छुं धन्दा कायेम्वा: बाबु !

कन्हय्कुन्हु जिमिसं सा स्याइम्ह (गो घातक) फा स्याइम्ह
(शुकरघातक आदि) याथाय् वना: अन गुगु ला दुगु ख: क्याहया ।
अले भोजन तयार याना भगवान्घ्यात सूचना बीके छ्वया । गुगु
बंखतय् संघ-सहित भगवान् भोजन याना बिज्यानाच्चंगु ख: उगु इलय्
निगथं (जैन साधु) पिं वैशालीया प्यकार्लैय् च्वना: निपां ल्हा थकया:
तत:सकं हालाच्चन-

“अधर्मी ख: सेनापति सिंह, पापी ख: सेनापति सिंह । वं श्रमण
गौतमया नितिं सा स्यात, फा स्यात । गन थ्यन श्रमण गौतमया धर्म ,
श्रमण संन्यास, गन थ्यन श्रमण गौतमया धर्म जबकि वं थ:गु नितिं
स्या:पिं पशुतय्गु ला नयाच्चन । निगन्थपिनि थ्व धापू सरासर भूठ ख:,
जिं पशुतयत् स्यानागु नं मदु, स्याकागु नं मदु न अजा:गु मांस हे
भगवानयात बियागु दु । जि इमिगु धर्म पिहाँ वयागुलिं इमित त:धंगु
दु:ख जुल उकिं इपिं छुं मस्युपिं मूर्खपिथे हालाजगु ख: ।

भगवान् बुद्धया धर्मया लैपुं जित: आत्मतन्त्रं-परतन्त्र जुइके
मब्बु, नापं अनेक तर्फ पूरा रुपं थ:गु स्वविकास याना यंके गुली आपालं
टेवा जुल ।

Dhamma.Digital

राहुल सांकृत्यायनया मेगु ऐतिहासिक उपन्यास

- १) जीने के लिये - २० औं शताब्दीया शुरु निसैं सन् १९३९ तकया भारतया राजनैतिक व सामाजिक परिस्थितिया चित्रण ।
लेखनकाल- सन् १९३९, छपरा जेल ।
- २) जय यौधेय- ईश्वीया प्यंगू शदीया भारतया राजनैतिक व सामाजिक अवस्थाया चित्रण । यौधेय गणतन्त्रया शासन प्रणालीया वर्णन । संस्कृतया महाकवि कालिदास व चीनी बौद्धयात्री फाहियानया यात्रा विवरणया आधार दुगु ।
आचार्य असंग व वसुबन्धुकालीन भारत व सिंहलया समेत चित्रण दुगु ।
लेखनकाल - सन् १९४४, इलाहाबाद ।
- ३) मधुर स्वप्न - ईश्वीया न्यागू व खुगूगु शदीया इरान देशया राजनैतिक व सामाजिक स्थितिया चित्रण । अबलेया मज्दकी आन्दोलन (साम्यवादी समाजया स्थापना) या चित्रण ।
लेखनकाल - सन् १९४९ ।
- ४) विस्मृत यात्री - ईश्वीया खुगूगु शदीया छम्ह बौद्ध यात्री नरेन्द्रयशया जीवन चित्रण- गुम्हसिगु जन्म पश्चिमी पाकिस्तानया स्वात (उद्यान) स सन् ५१८ स जूगु खः । सन् ५३५ स श्रामणेर जूम्ह, अले ५३९ स उपसम्पन्न जुइधुंकाः देश-देशावर चाःह्युम्ह खः । यात्राय क्रमय् भारत धुंकाः सिंहल (श्रीलंका), अनं ल्याहाँ वयाः मध्यएशिया व चीन तकं थ्यंकाः अन राजकीय सम्मान फया बौद्धग्रन्थ अनुवादया ज्या यायां सन् ५८९ स मदुम्ह । जीवन भर निस्वार्थ सेवा, मानव-जीवन कल्याणार्थ थःगु समस्त जीवन बितय् याम्ह छम्ह महान् त्यागी भिक्षुया चित्रण ।
लेखनकाल - सन् १९५३, मसूरी ।
- ५) दिवोदास - इशापूर्व भिनिगू व भिंस्वगूगु शदीया सप्तसिन्धु (पंजाब) या आर्यजातिया जीवनया चित्रण अर्थात् ऋग्वेदिक आर्यपिनि सभ्यताया चित्रण ।
लेखनकाल - सन् १९६१, कलकत्ता ।